18.10.2022

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntopyyntö 28.9.2022, asia: U 76/2022 vp

Lausunto valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi luonnon ennallistamisesta

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteelliseltä tiedekunnalta lausuntoa yllä mainitusta valtioneuvoston kirjelmästä.

Tiedekunnan asiantuntijat lausuvat aiheesta seuraavasti.

Apulaisprofessori Johan Ekroos ja yliopistonlehtori Iryna Herzon:

Ennallistamisasetus on tärkeä viesti Euroopan komissiolta, että luontokadon pysäyttäminen vaati vahvoja toimenpiteitä. YK:n biodiversiteettisopimusneuvotteluissa, EU:n sopimusneuvotteluissa ja strategioissa, sekä Suomen luonto- tai biodiversiteettistrategian luonnoksessa tähdätään luontopositiivisuuteen. Tämä on mahdollista ainoastaan, jos komission ennallistamisasetuksen tavoitteet saavutetaan täysimääräisesti. Korostamme, että tavoite kattaa vähintään 20 prosenttia EU:n maa- ja merialueista vuoteen 2030 mennessä koskee maa- ja merialueita erikseen. Katsomme tarpeelliseksi täsmentää sanamuotoa sen mukaisesti.

Valtioneuvoston kirjelmässä todetaan artiklojen 4 ja 5 kohdalla, että ennallistamisasetus koskee luontotyyppejä, jotka ovat huonossa tilassa. Kyseisen kohdan englanninkielisessä ennallistamisasetuksessa kuitenkin viitataan luontotyyppeihin, jotka eivät ole hyvässä tilassa. Kohtaa on syytä täsmentää alkuperäisen ennallistamisasetuksen mukaiseksi, koska luontotyyppien tilaa kuvaavassa luokittelussa on useampia luokkia, eikä ole täysin yksiselitteistä viitataanko valtioneuvoston kirjelmässä oikein alkuperäisen ennallistamisasetuksen tarkoittamaan luonnon tilan luokkaan.

Metsäympäristöjä koskevissa kohdissa valtioneuvoston kannassa lukee, että ”Valtioneuvosto kiinnittää kriittistä huomiota nykyisen asetusehdotuksen mukaisiin kaikkien jäsenmaiden metsäympäristöihin yhteisesti sovellettaviin indikaattoreihin”. Kaikki indikaattorit artiklassa liitteineen ovat asiantuntemuksen valossa hyvin relevantteja Suomen metsien luonnon monimuotoisuuden kannalta. Artiklan 10 kohdalla metsäekosysteemien indikaattoria ”orgaanisen hiilen määrä” on liitteessä täsmennetty kuitenkin niin, että se koskee metsän karikkeessa ja maaperässä olevaa orgaanisen hiilen määrää, ei puihin sitoutuneen hiilen määrää. Tämä ei ole johdonmukaista luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta ja saattaa vesittää asetuksen keskeisen tavoitteen, joka koskee jatkuvaa, pitkäaikaista ja kestävää luonnon elpymistä metsissä.

Valtioneuvoston kirjelmässä käsitellään heikentymättömyysvelvoitetta kuten: ”Asetuksen 4 ja 5 artiklan 7 kohdassa ehdotettu heikentymättömyysvelvoite on suhteellisuusperiaatteen kannalta ongelmallinen, koska artiklan tavoitteet voidaan saavuttaa asetuksessa ehdotetun tehokkaan seurannan ja seurannan tuloksiin sopeutuvan kansallisen ennallistamissuunnitelman avulla.” Huomautamme, että luonnonsuojelulaissa luontohaittoja tulee aina ensisijaisesti välttää ja vasta viimeisenä keinona korjata ennallistamalla. Näin ollen heikentymättömyysvelvoite on olennainen osa asetuksessa. Vaarana on, että jatkamme ensin heikennystä ja vasta sitten ennallistamista, mikä ei vastaa asetuksen tarkoitusta.

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

MAATALOUS-METSÄTIETEELLINEN TIEDEKUNTA
AGRIKULTUR-FORSTVETENSKAPLIGA FAKULTETEN
FACULTY OF AGRICULTURE AND FORESTRY

Maatalous-metsätieteellinen tiedekunta, PL 27 (Latokartanonkaari 7), 00014 Helsingin yliopisto
Puhelin 0294 1911 (vaihde), https://www.helsinki.fi/fi/maatalous-metsatieteellinen-tiedekunta
Agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten, PB 27 (Ladugårdsbågen 7), 00014 Helsingfors universitet
Telefon 0294 1911 (växeln), https://www.helsinki.fi/sv/agrikultur-forstvetenskapliga-fakulteten
Faculty of Agriculture and Forestry, P.O. Box 27 (Latokartanonkaari 7), FI-00014 University of Helsinki, FINLAND, Telephone +358 294 1911, https://www.helsinki.fi/en/faculty-of-agriculture-and-forestry

Komission arvion mukaan kustannukset Suomelle ennallistamisasetuksen mukaisista toimenpiteistä olisivat 931 miljoonaa euroa. Tämä on saman suuntainen ELITE-työryhmän arvion kanssa. Näin ollen, toimenpiteiden toteutuksen voi aloittaa Suomessa jo olemassa olevien arvioiden perusteella ilman lisäselvitystä, tai aloittaa samanaikaisesti selvitystyön kanssa. Pitkäjänteisen ja johdonmukaisen luontopolitiikan saavuttamiseksi on tärkeää sitoa luonnonsuojelun rahoitus tiettyyn osuuteen bruttokansantuotteesta, joka osoitetaan ennallistamis- ja suojelutoimiin.

Kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa on myös kartoitettava ennallistamisen tarpeita luonnoltaan arvokkailla maatalousmailla, joilla Suomessa on pääosin perinnebiotooppeja. On tärkeää varmistaa niiden parempi kytkeytyneisyys muihin puoliluontaisiin elementteihin ja alueisiin, kuten laidunmaat, luonnonhoitopellot ja kosteikot. Riittävä verkosto parantaisi myös luontoa ylläpitävää tuotantoa, joka nojaa laajaperäiseen laiduntamiseen mahdollisimman pienillä ulkopanoksilla (kuten energia ja rehu). Valtioneuvoston kirjelmässä maatalousympäristöistä lukee ”erityisesti alueisiin, jotka tuotannon tehostamisen tai muiden hoitoon liittyvien tekijöiden vuoksi tarvitsevat parempaa kytkeytyneisyyttä ja monimuotoisuutta maisematasolla”. Muotoilu ei selvennä luetaanko tässä mukaan erilaiset perinnemaisemat ja perinneympäristöt, joita pääasiassa ei uhkaa intensiivisempi käyttö, vaan sen sijaan laiduntamisen lakkauttaminen. Terminologisesti termi ”ennallistaminen” saattaisi toki myös kattaa nämä alueet, mutta se jää kirjoituksessa epäselväksi. Olisi arvokasta tietää kuuluvatko nämä ympäristöt ennallistettavien piiriin, sillä valtaosa kaikista maatalousympäristöjen uhanalaista lajeista on riippuvaisia näistä ympäristöistä, ja 24 % kaikista Suomen uhanalaisista lajeista esiintyy pääosin perinneympäristöissä (Hyvärinen ym. 2019). Perinnemaisemien luontoarvot perustuvat ennen kaikkea laajaperäisen ja monimuotoisuutta huomioivan laidunnuksen jatkuvuuteen.

On hyvä, että niittyperhosindeksi, viljelysmaiden yleisten lintujen indeksi ja viljelymaan kivennäismaan orgaanisen hiilen määrä on huomioitu. On tärkeää ottaa käyttöön myös luonnoltaan arvokkaat maatalousmaat -indeksi, joka on kehitetty Sykessä. Vaihtoehtoisesti, ainakin perinnebiotooppien alaa ja niiden hoitoa on seurattava, koska perinnebiotoopit ovat uhanalaisimpia elinympäristöjä Suomessa.

On erittäin tärkeää, että ennallistamistoimenpiteisiin otetaan mukaan ojitettuja turvemaita, kuten ehdotuksessa lukee “Vuoteen 2030 mennessä ennallistamistoimia olisi tehtävä 30 prosentilla maatalouskäytössä olevan ojitetun turvemaan kokonaispinta-alasta". Laajaperäinen laiduntaminen pysyvillä laitumilla voisi olla yksi tuotantomuoto, joka sopii peltoviljelyn vaihtoehtoisena käyttömuotona ja ei vaaranna ruoantuotantoa.

Viite:
Hyvärinen E, Juslén A, Kemppainen E, Uddström A, Liukko U-M, (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s